

HFD 2020 ref. 66

Fråga om vilken betydelse som behov av tolk har vid prövningen av om det finns särskilda skäl som talar mot verkställighet av fängelsestraff utanför anstalt i form av intensivövervakning med elektronisk kontroll (s.k. fotboja).

2 § lagen (1994:451) om intensivövervakning med elektronisk kontroll

Högsta förvaltningsdomstolen meddelade den 24 november 2020 följande dom (mål nr 6383-19).

Bakgrund

1. Den som har dömts till fängelse i högst sex månader har under vissa förutsättningar möjlighet att verkställa fängelsestraffet utanför anstalt genom intensivövervakning med elektronisk kontroll, s.k. fotboja. Detta kräver att den dömda ansöker om sådan verkställighet. En ansökan får inte bifallas om det finns särskilda skäl som talar mot verkställighet utanför anstalt.

2. M.S. dömdes till en månads fängelse och ansökte om att få avtjäna straffet genom intensivövervakning med elektronisk kontroll. Under handläggningen av hans ansökan fann Kriminalvården att M.S., som har polska som modersmål, inte talar och förstår vare sig svenska eller engelska i tillräcklig utsträckning för att kunna kommunicera med Kriminalvården utan hjälp av tolk. Kriminalvården ansåg att detta innebar att det fanns särskilda skäl som talade mot verkställighet genom intensivövervakning med elektronisk kontroll och avslog hans ansökan.

3. M.S. överklagade beslutet till Förvaltningsrätten i Göteborg och anförde att han kan kommunicera på lätt svenska, att han har vänner som kan hjälpa till med att tolka samt att det också finns digitala hjälpmedel för översättning som kan användas. Förvaltningsrätten avslog överklagandet med motiveringen att hans språksvårigheter utgjorde ett sådant särskilt skäl som talade mot verkställighet av fängelsestraffet utanför anstalt.

4. M.S. överklagade vidare till Kammarrätten i Göteborg som ansåg att begränsningarna i hans språkkunskaper inte utgjorde ett särskilt skäl mot verkställighet utanför anstalt. Kammarrätten upphävde därför underinstansernas beslut och visade målet åter till Kriminalvården för fortsatt handläggning av hans ansökan. Kammarrätten uttalade att för att bristande språkkunskaper ska betraktas som ett särskilt skäl mot verkställighet utanför anstalt så måste de leda till svårigheter vid verkställigheten av viss dignitet,

vilket exempelvis skulle kunna bli fallet om den sökande endast talar ett språk som är mycket ovanligt i Sverige. Den omständigheten att den sökande inte talar vare sig svenska eller engelska kunde dock enligt kammarrätten inte godtas som ett sådant särskilt skäl.

Yrkanden m.m.

5. *Kriminalvården* yrkar att Högsta förvaltningsdomstolen med ändring av kammarrättens dom ska fastställa Kriminalvårdens beslut och anför följande.

6. Om den dömda inte talar och förstår vare sig svenska eller engelska utan behöver tolk i sina kontakter med frivården så utgör det ett särskilt skäl mot verkställighet utanför anstalt. Vid verkställigheten kontrolleras de dömda genom elektronisk kontroll samt genom oregelbundna hem- och arbetsplatsbesök, besök vid frivården och genom telefonsamtal. Utöver detta förekommer incidentstyrda kontroller, exempelvis när övervakningsutrustningen indikerar att den dömda bryter mot en föreskrift eller när utrustningen inte fungerar. I dessa situationer måste frivården omedelbart kunna komma i kontakt med den dömda. Det kan inte säkerställas att det vid dessa tillfällen finns tolk att tillgå.

7. *M.S.* har inte yttrat sig.

Skälen för avgörandet

Frågan i målet

8. Frågan i målet är vilken betydelse som behov av tolk har vid prövningen av om det finns särskilda skäl som talar mot verkställighet av fängelsestraff utanför anstalt.

Rättslig reglering m.m.

9. Av 1 § lagen (1994:451) om intensivövervakning med elektronisk kontroll framgår att lagen är tillämplig vid verkställighet av dom på fängelse, dock inte fängelse som ådömts enligt 28 kap. 3 § brottsbalken (skyddstillsyn förenad med fängelse), om den dömda ska avtjäna fängelse i högst sex månader.

10. Enligt 2 § första stycket får i fall som avses i 1 §, på ansökan av den dömda, beslutas att fängelsestraffet ska verkställas utanför anstalt. En ansökan får inte bifallas, om den dömda är häktad eller intagen i kriminalvårdsanstalt av någon annan anledning än för verkställighet av det straff som ansökan avser eller om särskilda skäl annars talar mot verkställighet utanför anstalt.

11. Under den tid verkställigheten utanför anstalt pågår ska *Kriminalvården* enligt 6 § första stycket utöva noggrann tillsyn över

den dömde och fortlöpande hålla sig underrättad om hans förhållanden. Av 7 § framgår att den dömde under verkställigheten ska hålla Kriminalvården underrättad om förhållanden som har betydelse för verkställigheten, på kallelse inställa sig hos myndigheten och i övrigt enligt myndighetens anvisningar upprätthålla förbindelse med denna.

Högsta förvaltningsdomstolens bedömning

12. Möjligheten att verkställa ett fängelsestraff genom intensivövervakning med elektronisk kontroll infördes inledningsvis som en försöksverksamhet. Därefter utvidgades och förlängdes denna möjlighet för att sedan göras permanent. Sedermera har möjligheten till intensivövervakning utvidgats ytterligare. Under lagstiftningsarbetet har upprepade gånger framhållits att huvudregeln ska vara att den som uppfyller kravet i fråga om straffets längd ska medges verkställighet utanför anstalt genom intensivövervakning, och vikten av att så få dömda som möjligt vägras sådan verkställighet har betonats (se prop. 1993/94:184 s. 33, prop. 1997/98:96 s. 114 och prop. 2004/05:34 s. 34).

13. Enligt 2 § första stycket lagen om intensivövervakning med elektronisk kontroll får en ansökan om sådan verkställighet dock inte bifallas om det finns särskilda skäl som talar mot verkställighet utanför anstalt. Bedömningen av om det finns särskilda skäl ska göras utifrån omständigheterna i varje enskilt fall (HFD 2012 ref. 9).

14. Frågan om vilken betydelse som språksvårigheter har för möjligheten att beviljas intensivövervakning tas i förarbetena upp i relation till den dömdes deltagande i sådan programverksamhet som kan ingå som en del i verkställigheten (prop. 1995/96:156 s. 27). Det anges då att för personer som inte behärskar svenska så får det lämnas åt frivårdsmyndigheterna att utifrån de lokala förutsättningarna finna lämpliga lösningar när det gäller innehållet i verkställigheten. Det uttalas vidare att intensivövervakning förutsätter att frivårdsmyndighetens personal kan kommunicera med den dömde och att det inte torde kunna undvikas att språksvårigheter undantagsvis kan omöjliggöra en meningsfull verkställighet i denna form. Det betonas dock också att det bl.a. av rättviseskäl är en viktig uppgift för frivårdsmyndigheten att försöka tillskapa förutsättningar för att även personer som inte behärskar svenska ska kunna medges verkställighet i form av intensivövervakning.

15. Att den dömde och Kriminalvården kan kommunicera med varandra är emellertid av betydelse inte enbart när det gäller innehållet i verkställigheten utan även, och i än högre grad, när det gäller möjligheten att utföra övervakningen av den dömde. En förutsättning för att Kriminalvården och den dömde ska kunna uppfylla sina

skyldigheter i detta avseende är att de kan göra sig förstådda i sina kontakter med varandra.

16. Kriminalvården har anfört att M.S. inte kan kommunicera med frivårdens personal utan hjälp av tolk samt att det åtminstone vid incidentstyrda kontroller då frivården omedelbart måste kunna komma i kontakt med honom inte kan säkerställas att det alltid finns en tolk att tillgå. Högsta förvaltningsdomstolen finner inte anledning att ifrågasätta dessa uppgifter.

17. Eftersom övervakningen av M.S. därmed inte kan genomföras på det sätt som förutsätts i lagen så föreligger enligt Högsta förvaltningsdomstolens mening särskilda skäl som talar mot verkställighet av fängelsestraffet utanför anstalt. Kriminalvårdens överklagande ska därför bifallas.

Högsta förvaltningsdomstolens avgörande

Högsta förvaltningsdomstolen bifaller överklagandet, upphäver kammarrättens dom och fastställer Kriminalvårdens beslut.

I avgörandet deltog justitieråden *Jermsten, Ståhl, von Essen, Rosén Andersson* och *Anderson*. Föredragande var justitiesekreteraren Emelie Dahlgren.

Förvaltningsrätten i Göteborg (2019-07-11, Ericsson):

Förvaltningsrättens bedömning

M.S. anser själv att han kan kommunicera på lätt svenska. Det framgår dock av Kriminalvårdens beslut att M.S. inte har kunnat kommunicera med frivården på egen hand och att hans arbetsgivare har bistått honom i kontakten med Kriminalvården. Förvaltningsrätten bedömer därför att M.S:s språksvårigheter utgör sådana särskilda skäl som talar mot verkställighet utanför anstalt. Kriminalvården har således haft fog för sitt beslut. Överklagandet ska därför avslås. – Förvaltningsrätten avslår överklagandet.

Kammarrätten i Göteborg (2019-11-11, Forkman, Dahlström (skiljaktig) och Hanson):

Kammarrättens bedömning

M.S. har polska som modersmål. Av handlingarna i målet framgår det att han inte kan tala vare sig svenska eller engelska.

Huvudregeln i lagen om intensivövervakning med elektronisk kontroll är att den som uppfyller kravet i fråga om fängelsestraffets längd ska kunna verkställa det utanför anstalt genom intensivövervakning med elektronisk kontroll. För att avslå en ansökan om verkställighet utanför anstalt genom

intensivövervakning krävs det särskilda skäl, utom i några situationer som inte är aktuella i det här målet.

Som nämns i de återgivna förarbetsuttalandena bör det av rättviseskäl undvikas att personer som inte behärskar svenska utesluts från möjligheten till verkställighet utanför anstalt. För att bristande språkkunskaper ska betraktas som ett särskilt skäl mot verkställighet utanför anstalt måste de enligt kammarrättens mening leda till svårigheter vid verkställigheten av viss dignitet. Det skulle exempelvis kunna bli fallet om den sökande endast talar ett språk som är mycket ovanligt i Sverige. Kammarrätten anser dock att den omständigheten att en sökande, likt M.S., varken talar svenska eller engelska inte kan godtas som ett sådant särskilt skäl. Förvaltningsrättens dom och Kriminalvårdens beslut ska därför upphävas.

Handlingarna i målet innehåller inte tillräckligt med uppgifter för att avgöra om det finns något annat särskilt skäl mot intensivövervakning. Den frågan bör i första hand utredas hos Kriminalvården. Målet ska därför visas åter till Kriminalvården för fortsatt handläggning av M.S:s ansökan.

– Kammarrätten upphäver förvaltningsrättens dom och Kriminalvårdens beslut. – Kammarrätten förklarar att begränsningarna i M.S:s språkkunskaper inte utgör ett särskilt skäl mot verkställighet utanför anstalt. – Kammarrätten visar målet åter till Kriminalvården för fortsatt handläggning av M.S:s ansökan.

Dahlström var skiljaktig och anförde följande.

M.S. har på grund av att han varken behärskar svenska eller engelska inte kunnat kommunicera med frivården på egen hand. Att Kriminalvården skulle ha tillgång till sådan teknisk utrustning som enligt M.S. möjliggör att han och Kriminalvården ändå kan kommunicera med varandra har inte kommit fram. Jag instämmer därför i förvaltningsrättens bedömning att M.S:s språksvårigheter utgör sådana särskilda skäl som talar mot verkställighet utanför anstalt.

Jag anser därmed att överklagandet bör avslås.